

Utvärdering av Sjökaptener i hamn

technopolis |group|

HÖGSKOLAN PÅ ÅLAND

Projektet har delfinansierats av Europeiska Socialfonden genom Ålands Mål 3-program 2007-2013.

Utvärderingen är genomförd av:

Lars Geschwind & Petra Salino
Faugert & Co Utvärdering AB

E-publikation

Utgivare: Högskolan på Åland, Mariehamn

ISBN 978-952-9735-25-9

ISSN-L 2243-397X

ISSN 2243-397X

© Lars Geschwind & Petra Salino
Stockholm 2011

Slutversion

Utvärdering av Sjökapteners i hamn

Lars Geschwind & Petra Salino
Faugert & Co Utvärdering

technopolis_{group}

Innehåll

0. Sammanfattning	1
1. Inledning	1
1.1 Uppdraget	1
1.2 Tillvägagångssätt	1
<hr/>	
2. Bakgrund	2
2.1 Om Sjöfartsprogrammet	2
2.2 Om projektet Sjökapten i hamn	2
<hr/>	
3. Resultat	3
3.1 Delsystem A	3
3.2 Delsystem B	4
3.3 Delsystem C	5
<hr/>	
4. Övriga intryck och bedömningar	6
4.1 Problembild och konsekvenser	6
4.2 Utbildningens karaktär och historia	6
4.3 Kompetensprofilen	7
<hr/>	
5. Slutsatser och rekommendationer inför framtiden	7
Appendix A - Intervjuguide	9

0. Sammanfattning

Det övergripande syftet med ESF-projektet Sjökapten i hamn har varit att utveckla ett system som ökar förutsättningarna för studerande inom professionsutbildningar på högskolenivå att slutföra sina studier, framför allt examensarbetet. Projektet riktar sig både till studerande som deltar i utbildningen och till dem som redan är ute i arbetslivet men utan avslutad examen. Föreliggande rapport är en utvärdering av projektet. Resultaten visar att målen i stor utsträckning har uppnåtts. Delsystem A har varit lyckosamt såtillvida att många av studenterna har slutfört sitt examensarbete. Nästan alla av de studenter som redan är ute i arbetslivet, och som tidigare inte slutfört sitt examensarbete, har nu kommit i hamn. Detta har dock varit mycket resurskrävande, inte minst genom den externa projektledningen som beskrivits som en avgörande faktor i sammanhanget. De system (Delsystemen B och C) för handledare och studenter som har införts har lett till en ökad medvetenhet när det gäller examensarbetets krav och relevans. Det har skett en attitydförändring både hos handledare och hos studenter. I utgångsläget fanns en genomgående tämligen negativ attityd till examensarbetet som åtminstone delvis har övervunnits. Den externa projektledaren har bidragit med mycket värdefulla impulser utifrån som uppskattats av såväl handledare som studenter. De system och rutiner som nu har utformats och delvis implementerats lever en bräcklig tillvaro nu när projektet avslutats. Fortsatt framgång bygger på ett aktivt stöd från ledningen i pedagogiska frågor i allmänhet och handledningsfrågor i synnerhet samt en vilja och ett intresse från skolans lärare att fortsätta utvecklas.

1. Inledning

1.1 Uppdraget

Det här redovisade uppdraget är en utvärdering av ESF-projektet Sjökapten i hamn vars syfte har varit att utveckla ett system som ökar förutsättningarna för studerande inom professionsutbildningar på högskolenivå att slutföra sina studier, och framför allt examensarbetet.

Syftet med utvärderingen är att värdera i vilken utsträckning projektets mål och syften har realiserats. Vi har koncentrerat oss på att i denna rapport bedöma och diskutera projektet. De beskrivande avsnitten har begränsats till ett minimum.

1.2 Tillvägagångssätt

Utvärderingen har krävt en kvalitativ ansats. Syftet har varit att på djupet skapa en förståelse för hur ett antal intressenter och avnämare uppfattar och bedömer projektets nytta och måluppfyllelse. Fokus i datainsamlingen har därför legat på olika typer av intervjuer. Vi har genomfört semistrukturerade djupintervjuer med följande målgrupper: de studerande som inte har fullföljt sina studier och nu befinner sig i arbetslivet, studerande som nu genomför sin utbildning men inte direkt deltagit i projektet, projektledaren, de handledande lärarna vid sjöfartsprogrammet, övriga lärare, administrativ personal programansvariga vid sjöfartsprogrammet. Det slutgiltiga urvalet av intervjupersoner har gjorts i dialog med Högskolan på Åland. Totalt har 10 personer intervjuats. Intervjuerna har genomförts med hjälp av en intervjuguide (se Appendix A). Intervjuerna har gjorts såväl på plats som per telefon. Utöver intervjuer har vi tagit del av dokument med relevans för utvärderingen.

Utvärderingen har genomförts under perioden januari-mars 2011 av Lars Geschwind (projektledare) samt Petra Salino. Peter Stern har fungerat som intern kvalitetssäkrare av rapporten.

2. Bakgrund

2.1 Om Sjöfartsprogrammet

Programmet till Sjökapten omfattar 4,5 år/270 studiepoäng. Det ger en yrkeshögskoleexamen i sjöfart. Studierna omfattar såväl teori som praktik. Blocken med kurser heter följande:

- Grundstudier på driftsnivå
- Grundstudier på operativ och Managementnivå
- Yrkesstudier på operativ nivå
- Yrkesstudier på Management nivå
- Valfria studier
- Praktik
- Examensarbete

Studierna ger en examen som följer internationella bestämmelser enligt STWC-konventionen. Den ger behörighet som vaktman och vaktstyrman. Efter slutförd utbildning och arbetserfarenhet som styrman kan man få behörighet som överstyrman och sjökaptten. Programmet är det största på högskolan med totalt 128 studenter år 2009 (varav 15 kvinnor). Antalet utexaminerade år 2009 var dock endast 8, vilket understryker den problematik som här utvärderas.

Examensarbetet omfattar 15 studiepoäng, dvs. 10 veckors arbete. Arbetet utförs i slutet av utbildningen, i hög grad parallellt med andra kurser.

2.2 Om projektet Sjökapten i hamn

ESF-projektet Sjökapten i hamn har genomförts under perioden 1 februari 2008 – 1 februari 2011. Det utvecklades med syftet att utveckla ett system som ökar förutsättningarna för studerande inom professionsutbildningar på högskolenivå att slutföra sina studier. Bakgrunden är att Högskolan på Åland, särskilt inom maskinteknik och sjöfartsprogrammet, under en längre period haft relativt få utexaminerade studenter. En av de viktigaste orsakerna är att examensarbetet inte slutförs.

Som påpekas i projektplanen för Sjökapten i hamn (dat. 2009-02-25) är detta dock ett välkänt problem inom högskolevärlden, inte minst inom professionsutbildningar som civilingenjörstudier och utbildningar som riktar sig mot IKT. Den förstudie som underbyggde projektet visade att genomströmningen var låg och att det var just examensarbetet som var det största hindret. Detta innebär i sin tur problem för de personer som ska göra karriär inom exempelvis sjöfartsnäringen eftersom det finns krav från rederiernas sida på fullgjord examen. Konsekvensen blir att karriärvägarna blir stängda. Kartläggningen visade också att det var brister i de organisatoriska förutsättningarna som var huvudorsaken till låg genomströmning vad beträffar examensarbetet.

Utformningen och prövningen har gjorts i relation till sjöfartsprogrammet vid Högskolan på Åland, för att efteråt, när projektet är genomfört, med enklare justeringar ska kunna implementeras inom andra utbildningsprogram.

Projektet riktar sig både till studerande som deltar i utbildningen och till dem som redan är ute i arbetslivet men som saknar avslutad examen. Det har delats upp i tre s.k. "delsystem" som består av:

a) Examensarbeteshandledning – att få studerande som i övrigt i princip är klara med sina studier och som idag finns ute i arbetslivet att slutföra det avslutande examensarbetet

b) Lärarfortbildning – att skapa goda förutsättningar för handledande lärare att stödja studerande i deras examensarbete

c) System för examensarbeten – att skapa goda förutsättningar för studerande som är inne i utbildningen att klara sitt examensarbete

Enligt projektplanen är målet att delsystem a) ska avvecklas i takt med att b) och c) implementeras. Projektet har initierats och genomförts av externa konsulter vid företaget Living V&I Ab. Högskolans personal har bidragit med finansiering främst i form av lärartid. Den totala budgeten har omfattat drygt 300 000 euro varav 225 700 gått till den externa projektledningen.

3. Resultat

I det följande gör vi först en bedömning av måluppfyllelsen i vart och ett av delsystemen för att sedan diskutera ett par övergripande, strukturella frågor.

3.1 Delsystem A

a) *Examensarbeteshandledning – att få studerande som i övrigt i princip är klara med sina studier och som idag finns ute i arbetslivet att slutföra det avslutande examensarbetet*

Den första delen av projektet handlar om att öka genomströmningen bland de studenter som tidigare gått utbildningen, men inte har slutfört sitt examensarbete. Bakgrunden till detta är, som vi har förstått av intervjuerna, att en låg genomströmning innebär ett sämre rykte för högskolan hos arbetsgivarna, åtminstone på lång sikt. Rederierna har reagerat på att de studerande blir svårplacerade då inte har tagit ut sin examen. Har man endast behörighet till styrman så har man dessutom svårt att få arbete internationellt. Många rederier föredrar att rekrytera till lägre nivåer och sedan befordra sina anställda till de högre nivåerna. Som någon sade i intervjuerna: "De satsar inte på någon som stannar halvvägs." Arbetsmarknaden har också blivit hårdare de senaste åren. Här finns en paradox i så måtto att det inte bara går att få jobb, som styrman, utan avlagd examen. Det är också nödvändigt med sjötid för att sedan kunna bli sjökaptten.

I den här delen har tidigare studerande som bedömts ha en god chans att fullfölja sina studier erbjudits att delta. 19 studenter identifierades, av dessa kontaktades 12 st. och av dessa var det tänkt att 10 studenter skulle erbjudas plats. I praktiken kom det dock att bli totalt 13 personer som deltog.

Delsystem A har varit det mest tidskrävande av de tre delarna, relativt sett. Det har krävt en massiv tidsinsats av projektledaren och av handledarna vid högskolan. Enligt den budget vi har tagit del av har tre veckor avsatts till varje student, vilket utgör en ansevärd del av totalbudgeten. I intervjuerna har framkommit att det i vissa fall kan ha krävts ännu mer tid för att få igenom studenterna. Det rör sig alltså om en stor resursmässig insats när det handlar om ett examensarbete som ska utföras under sammanlagt endast 10 veckor. Handledningstiden ska också ställas i relation till de 12 undervisningstimmar som normalt avsätts.

I den interna utvärderingen som genomförts av Living V&I Ab (2011-01-03) framgår att studenterna varit mycket nöjda med den externa handledningen medan kvaliteten i den kompletterande handledningen från högskolans lärare varierat. De studenter vi har talat med har varit entusiastiska över den handledning de fått. Mest av allt verkar den ha bestått av tydlighet när det gäller planeringen, med deadlines och feedback att förhålla sig till. Många har menat att det inte hade gått utan den externa handledarens hjälp.

Hela 11 av 13 har slutfört sitt examensarbete.¹ Det får anses vara ett bra resultat. Men, som redan antytts, det går inte att bortse ifrån att det skett till en mycket hög kostnad.Handledningen som bedrivits har inte bara varit innehållsligt inriktad. Det har också behövts basal instruktion när det gäller exempelvis språkliga färdigheter och ordbehandling. Flera av lärarna vid Högskolan har i vissa fall deltagit vid handledningen, vilket har medfört en kunskapsöverföring och ett lärande för personerna i fråga. Det har beskrivits som inspirerande, lärorikt och kompetenshöjande. Den stora utmaningen är naturligtvis att få kompetens och kunskaper att leva vidare, dvs. det som delsystemen B och C syftar till.

En återkommande kritisk synpunkt i intervjuerna från studenter har varit uppläggningsen av utbildningen. Förberedande kurser bör föras in tidigare för att underlätta examensarbetet som annars kan komma att betraktas som oöverstigligt. Detta återkommer vi till nedan angående delsystem C.

3.2 Delsystem B

b) Lärarfortbildning – att skapa goda förutsättningar för handledande lärare att stödja studerande i deras examensarbete

Medan framgångarna i Delsystem A är relativt lätta att mäta, i termer av antal studenter som färdigställt sitt examensarbete, är Delsystem B mer svårgreppbart med kvantitativa mått.

För att nå framgång när det gäller detta delsystem, och förvisso när det gäller att skapa en hållbar förutsättning för att handledningen ska förbättras, krävs en positiv inställning bland lärarna vid högskolan. Det har framgått att utgångspunkten inte varit den lättaste, och att graden av engagemang har varierat betydligt. Vårt intryck är att det finns en obalans i utbildningen vad beträffar lärarkompetens – samtliga aktiva lärare har praktisk erfarenhet från sjön och i mycket begränsad utsträckning erfarenhet av ett mer akademiskt arbetssätt. Den praktiska erfarenheten från sjön är naturligtvis utmärkt och också nödvändig, men det är inte tillräckligt. Det behövs också pedagogisk utbildning och ett aktivt intresse för kvalitetsfrågor och lärande. Som vi har förstått det finns det ett formellt krav på högskolepedagogisk utbildning för lärarna. Endast en lärare hade emellertid gått pedagogisk kurs visade intervjuerna.

Mest är naturligtvis detta en ledningsfråga. Utan ett tydligt och aktivt stöd från ledningen så förblir frågor som dessa marginaliserade. Några konkreta åtgärder är att endast tillsvidareanställa lärare som har pedagogisk utbildning (alternativt avser att gå det under det första anställningsåret) och att systematiskt och återkommande vidareutbilda sina lärare.

En annan fråga är den ställning som examensarbetet har i utbildningen. Det har framkommit synpunkter på att utbildningen förvisso är krävande och intensiv med mycket lärarledd tid, men också att undervisnings- och examinationsformerna är högst traditionella. Inga stora förändringar har skett på länge. I intervjuerna har framkommit att en del lärare inte ens ser sig som handledare.

De som gått handledarutbildningen har gett övervägande positiva omdömen om innehållet. De insatser som genomförts – handledarkollegiet och handledarutbildningen – verkar dock flyta ihop för handledarna/lärarna. Deltagandet har varit något ojämnt, men sammantaget acceptabelt. Många har anfört att schematekniska svårigheter har omöjliggjort deltagande. Det låter för oss högst anmärkningsvärt. Om det är en strategisk och prioriterad fråga att höja handledarkompetensen måste en sådan fråga kunna lösas centralt, främst genom programansvarig eller av högre ansvarig ledning om flera utbildningar ska omfattas.

¹ En tolfte student beräknas bli färdig till sommaren 2011.

En del generella handledningsfrågor har diskuterats gemensamt även med lärare från andra utbildningar. Det är en fråga i vilket forum frågor om handledning ska diskuteras. Bör det vara en mindre konstellation eller kan vissa frågor även ha generell relevans? En lösning skulle kunna vara att ha löpande diskussioner i respektive lärarkollegium, t.ex. sjöfartslärarna, samt återkommande workshops om generella handlednings- och andra pedagogiska frågor. Dessa skulle med fördel kunna läggas som internat vid tillfällena då de inte krockar med undervisningen.

Det är, uppfattar vi, viktigt att det högskolepedagogiska samtalet fortsätter även efter projektets avslutning. Det är en avgörande kvalitetsfråga och rör inte endast handledningsfrågor. Hela frågan om handledning är inne i en kritisk fas. Mycket har satts igång genom projektet, men om inte såväl lärare som ansvariga chefer tar ett gemensamt ansvar för att hålla diskussionen vid liv kommer insatsen inte att ha några bestående effekter. Ökade krav på kontinuerlig kompetensutveckling kommer att kräva resurser, men är helt nödvändigt enligt vår uppfattning. Behovet av tid för kompetensutveckling för personalen har tidigare påtalats av Rådet för utvärdering av högskolorna (16:2009), och vi instämmer i den slutsatsen.

3.3 Delsystem C

c) System för examensarbeten – att skapa goda förutsättningar för studerande som är inne i utbildningen att klara sitt examensarbete

Delsystem C syftar till att skapa en tydligare struktur i utbildningen och att öka sannolikheten att de studerande avslutar sitt examensarbete. Två grupper av studerande har deltagit. Den första gruppen, A, deltog under hösten 2009 i seminarier och metodverkstäder inför examensarbetet. Gruppen bestod av nio personer och hade då tre terminer kvar av utbildningen. Den andra gruppen, B, var de studerande som under hösten 2010 deltog i den andra omgången av schemalagda seminarier och metodverkstäder. Dessa bestod vid terminsstarten hösten 2010 av 16 studerande.

Ett av målen med delsystem C har varit att skapa ett system för examensarbetet. Det konkreta målet var att 80 procent av de studerande skulle uppfatta att det fanns ett system. I den interna utvärdering som Living V&I Ab genomförde ingick en enkätstudie som riktade sig till de bägge grupperna. Enkäten visar en tendens att grupp B i större utsträckning uppfattade att det fanns ett sådant system.

Enkäten visar också att ca hälften av de svarande ansåg att examensarbetet är ett värdefullt inslag i utbildningen samt att det är svårt att få tiden att räcka till eftersom examensarbetet genomförs parallellt med andra kurser.

Inställningen till examensarbetet och dess roll i utbildningen bör diskuteras mer. Den attityd som studenter ger uttryck för: "Vi sjökaptener är inte ett läsande och skrivande släkte" kommer naturligtvis från omgivningen. Om inte examensarbetets roll är klagjord hos studenter, avnämare och, inte minst, lärare, kommer inga positiva förändringar att ske. Då bör antingen attityderna eller examensarbetet förändras.

Av de insatser som skulle genomföras under delsystem C ingår även en projekthandbok och en metod- och skrivverkstad. Projekthandboken var under framtagning under tiden för denna utvärdering och vi har tagit del av slutversionen. Vårt intryck är att den ger en bra introduktion till arbetsprocess och dokumentation när det gäller examensarbetet. Metod- och skrivverkstaden verkar däremot inte vara igångsatt.

Ett av delmålen i delsystem C har varit att systematisera kontakterna med rederierna i förhållande till examensarbetena. Syftet är att göra rederierna mer delaktiga i utbildningen och då särskilt examensarbetet. Inte heller detta verkar ha kommit igång på ett systematiskt sätt, även om ett branschråd som har årliga möten nämndes i intervjuerna. Vårt intryck är att denna del kan utvecklas betydligt. I slutet av februari genomfördes också ett första möte i det nya nätverket där rederianställda däcksbefäl och lärare från utbildningen samarbetar angående uppdrag, teman och undersökningsfrågor för kommande examensarbeten. De inbjudna befälen beskrivs ha

varit mycket positivt inställda, vilket är en god början som måste tas om hand. Att ha löpande möten med rederier och andra intressenter torde kunna öka förståelsen för varandras verksamhet och minska klyftan mellan skola och verklighet. Till yttermera visso kan kvaliteten på examensarbetena höjas, och det är viktigt nog. Att tillsammans mejsla fram ämnen för examensarbeten som är både vetenskapligt vederhäftiga och praktiskt relevanta för branschens nuvarande och framtida kunskapsbehov förefaller vara en viktig uppgift att ta tag i. Det är inte acceptabelt med den tillbakalutade attityd vi hörde: "De [rederierna] vet var vi finns om de vill något".

4. Övriga intryck och bedömningar

Utvärderingens uppdrag har varit att titta närmare på projektet Sjökapten i hamn och de tre "delsystem" som beskrivits och bedömts ovan.

4.1 Problembild och konsekvenser

Utvärderingen väcker dock ett flertal andra frågor, av mer strukturell karaktär. Vi har i intervjuer ställt frågor om bakgrunden till projektet, dvs. varför det söktes och sjösattes. Eller annorlunda uttryckt: vilka tjänade något på att projektet genomfördes?

De studenter som överväger en utbildning till sjöbefäl har att välja mellan svenskspråkiga utbildningar vid Åbo akademi, Högskolan på Åland samt vid de bägge svenska universiteten Chalmers tekniska högskola och Linnéuniversitetet. Många av studenterna som väljer att studera på Åland är inte själva ålänningar. Det finns således en konkurrenssituation i närområdet. Det finns också möjligheter att, i vissa sammanhang, samarbeta och ägna sig åt informationsutbyte etc. mellan lärosäten. Vårt intryck är att medvetenheten om omvärlden är begränsad och att den bör utvecklas vidare för att öka kvalitet och konkurrenskraft. För närvarande är antalet sökande stort och utbildningen är populär. Söktrycket har ökat betydligt de senaste åren. Det är inte någon naturlag att det fortsätter i all oändlighet.

4.2 Utbildningens karaktär och historia

Sjöfartsutbildningen har en lång tradition och är dessutom internationell till sin karaktär. Många inslag som finns i utbildningen är obligatoriska och oundgängliga för en yrkeskarriär till sjöss. Man klarar sig helt enkelt inte utan dessa kunskaper och färdigheter. En fråga som förefaller angelägen är att diskutera är vilken plats och funktion examensarbetet har i utbildningen. Trots lång tradition och krav på internationell likvärdighet är inte dess plats i utbildningssystemet given. I Sverige ges t.ex. Sjöfartsprogrammet vid två universitet: Chalmers och Linnéuniversitetet. Det program som ges vid Högskolan på Åland har haft yrkeshögskolestatus sedan 1997. Den utvecklingen har diskuterats i intervjuerna och inte alla tycker att utbildningen med självklarhet har blivit bättre med åren. Den konservativa och traditionella syn på utbildning som flera har nämnt i intervjuerna står i bjärt kontrast till den övriga utvecklingen inom detta område som präglas av en snabb kunskapsutveckling i form av olika typer av FoU och forskarutbildning på andra håll.

Som inom flera andra yrkesutbildningar handlar många av diskussionerna om balansen mellan det yrkesförberedande och det akademiska/vetenskapliga. Kritik mot akademisering har bland annat framförts av rederierna i Sverige. De menar att utbildningen har försämrats genom att de teoretiska kunskaperna betonats alltför mycket, på bekostnad av praktiken. De lärare som vi har talat med menar dock att de praktiska inslagen snarare har ökat de senaste 20 åren.

Det finns en viktig och intressant mer allmän diskussion här: vad är en god yrkeshögskoleutbildning? Vad skiljer det från högskole-/universitetsutbildning? En viktig del av denna problematik är inställningen till examensarbetet, redan omnämnd ovan. I den förprojektering som gjordes inför ansökan noterades en avvaktande för att inte säga negativ inställning till examensarbetet. Det handlar dock inte enbart, som

man kan tro, om övergången från institutsstatus till yrkeshögskolestatus, och därtill hörande akademisering. Bilden är mer komplicerad än så. Examensarbetet har funnits i utbildningen sedan 1980 och de problem som ännu är närvarande har varit bekanta under hela den tiden. En viktig del i detta är den roll yrkeshögskolan kan spela som en bra mellan forskning och yrkesrelevanta frågor. Det finns numera många typer av kunskapsproduktion och det är viktigt att fortsättningsvis diskutera, jämföra och problematisera de minimikrav och opimumnormer som gäller just examensarbeten på Sjöfartsprogrammet.

4.3 Kompetensprofilen

Vår mening är att projektet är högst motiverat och att det som motsvarar delsystemen B och C bör få en fastare fortsättning och till fullo implementeras i organisationen. Det är dock inte givet att det blir så. Framtiden känns något oklar, även om projektet har lett till en förändrad attityd såväl bland studenter som bland lärare. Det är emellertid en lång väg kvar att gå. Projektet hade inte ägt rum utan en mycket drivande extern projektledare som fått starkt genomslag bland handledare och studenter. Huruvida detta ska vara en engångsföreteelse eller en kontinuerlig kompetenshöjning och – utveckling ligger helt och hållet i händerna på skolans ledning och programledningen, liksom i drivkraften hos de enskilda lärarna.

Utvärderarnas mening är att den befintliga kompetensen vid högskolan är hög i ett avseende, nämligen erfarenheter av praktiken till sjöss. Samtliga lärare har varit aktiva till sjöss. Det är nödvändigt men inte tillräckligt för en yrkeshögskoleutbildning. Det behövs också en pedagogisk kompetens som enligt vår uppfattning inte är tillräckligt hög idag. Det är uppenbart att den kompetens som nu kommit in på konsultbasis bör vara ett permanent inslag vid högskolan. Därtill bör samtliga lärare ha pedagogisk utbildning. Observera att det inte innebär någon kritik av undervisningskvaliteten i sig. Det ligger inte i vårt uppdrag. En ökad pedagogisk kompetens kan framför allt möjliggöra ett kritiskt förhållningssätt till undervisnings- och examinationsmetoder och möjliggöra pedagogiska innovationer. Inte heller det är tillräckligt i ett internationellt perspektiv. Utbildningen bör också, i större utsträckning än idag, präglas av aktivt kunskapssökande i form av tillämpad forskning och annan kunskapsproduktion. Att lärarna upplever att de har så liten tid för kompetensutveckling och FoU-insatser som både kan berika deras egen karriär och höja kvaliteten i utbildningen, är anmärkningsvärt.²

5. Slutsatser och rekommendationer inför framtiden

Som framgått ovan menar vi att projektet såväl har varit motiverat som väl genomfört. Det kritiska är att nu när projektet avslutas implementera de olika inslagen på djupet och att få dem att leva vidare vid Högskolan. Vi avslutar rapporten med några konkreta rekommendationer att beakta inför framtiden:

- Utveckla tydliga roller och en klar ansvarsfördelning vad beträffar examensarbetet. Som fallet är nu tycks saker falla mellan stolarna. Det gäller inte minst programansvarigs ansvarsområde samt kursansvarig för examensarbetet.
- Tillsä till handledarkollegier och utbildning läggs på tider som möjliggör aktivt och brett deltagande från lärarna. Om det är svårt dagtid bör kvällar eller internatformen prövas.

² Enligt uppgift vid slutseminariet finns det möjligheter för lärare vid högskolan att efter ansökan få upp till 30 procent nedsättning i undervisningsskyldigheten.

- Öka den avsatta handledningstiden per examensarbete. Vi bedömer att de nuvarande 12 undervisningstimmarna är otillräckliga.
- Öka kontakterna med näringslivet/intressenter. Inbjud till dialog om examensämnen. Utveckla kontakterna där högskolan och näringsliv kan mötas för att formulera relevanta ämnesområden för branschen.
- Diskutera öppet vilken roll examensarbetet bör ha i utbildningen, kopplat till yrkeslivets krav och behov. Vad bör examensarbetet betyda? Är det tillräckligt att se det som ett "mogenhetsprov", närmast som ett hinder som måste passeras? Måste det vara 15 poäng?
- Uppmuntra lärarna att ägna sig åt eget kunskapssökande och kunskapsproduktion. Koppla studenternas arbeten till detta i syfte att öka engagemang och nytta.
- Förbered för examensarbetena med mindre uppgifter under de föregående åren, för att tröskeln ska bli lägre när väl examensarbetet ska skrivas.
- Öka kontakterna och erfarenhetsutbytet med andra motsvarande utbildningsanordnare för att jämföra examensarbetet uppläggning och kunna öka dess kvalitet.
- Vi menar att det bör finnas en balans mellan olika kompetenser i en yrkesutbildning, där den yrkesmässiga erfarenheten är nödvändig men inte tillräcklig. Öka den pedagogiska kompetensen bland de anställda lärarna genom att avsätta tid och resurser för kompetensutveckling samt endast tillsvidareanställa lärare som har pedagogisk utbildning (alternativt avser att gå det under det första anställningsåret). Överväg att knyta mer vetenskaplig samt pedagogisk kompetens till skolan – antingen genom anställning eller via projekt.
- Att så många studenter har så stora problem med examensarbetet är oroväckande. Detta föranleder tankar om studenternas förkunskaper och kraven för att antas till utbildningen. Det har enligt vad vi förstår varit ett varierande söktryck till programmets platser de senaste åren. Är kraven för att komma in på utbildningen ändå för låga? Ett annat alternativ är att gymnasienivån inte ger tillräckliga förkunskaper i för utbildningen relevanta färdigheter. Vi bedömer att detta bör ses över och undersökas grundligare.

Appendix A - Intervjuguide

Intervjuperson	
Roll	
Orsak till egen medverkan i programmet	
Varför sätts programmet? Varifrån kom initiativet? Ge en bakgrund. Ekonomiska incitament för Högskolan? Kvalitetsryktet? Arbetsmarknadens syn på examen?	
Beskriv logiken i uppläggnings av projektet – delsystemen. Hur var det tänkt att fungera?	
Delsystem A: Examensarbeteshandledning - att få studerande som i övrigt i princip är klara med sina studier och som idag finns ute i arbetslivet att slutföra det avslutande examensarbetet	
Varför slutförs inte examensarbetet? Handledarnas roll? Studenternas drivkrafter och förutsättningar?	
Vilken roll spelar examensarbetet i utbildningen? Hur ser kraven på examensarbetet ut? Varför? Hur har de förändrats över tid? Varifrån kommer frågeställningarna? Rederiernas roll? Exempel på exarbete? Kraven nedskrivna?	
Har det vidtagits några andra stödåtgärder beträffande handledning tidigare?	
Hur valdes studenterna ut, vad var styrande? 19 totalt, 12 kontaktades, 10 erbjöds? (enligt lägesrapport totalt 13)	
I vilken utsträckning anser du att målet med delsystem A har uppnåtts? (80 procent av de antagna kunna ta ut sin examen inom projektiden) Vad återstår?	
Delsystem B: Lärarfortbildning - att skapa goda förutsättningar för handledande lärare att stödja studerande i deras examensarbete	
Hur ser kompetensprofilen ut på Högskolan? Balansen mellan yrkeserfarenhet och vetenskaplig kompetens?	
Beskriv vad som har genomförts i projektet? Hur ser innehållet ut? Vem har lett utbildningen?	
Hur har det fungerat? Hur har intresset för projektet varit? Hur många har deltagit? Kontinuiteten?	
I vilken utsträckning anser du att målet med delsystem B har uppnåtts? (5 handledare genomgått utb. 4 av dem ska uppleva att deras handledningsarbete underlättats. Dessutom ska 4 av 5 ingå i ett handledarnätverk.) Vad återstår?	
Behov av ytterligare stöd/utbildning som identifierats?	
Delsystem C för examensarbeten - att skapa goda förutsättningar för studerande som är inne i utbildningen att klara sitt examensarbete	
Hur fungerar systemet?	
Vilken är skillnaden mot tidigare? Förutsättningar i form av tid, stöd, former?	
I vilken utsträckning anser du att målet med delsystem C har uppnåtts? 80 procent av de sjökaptensstuderande som är inne i utbildningen vid projektidens slut (antagna 2006-2007) uppleva att det finns ett tydligt system för hur examensarbetet är organiserat. Stödsystem: Ett system för kontakt med rederierna i relation till examensuppdrag (utredningar, utvecklingsarbeten o dyl En projekthandledningsbok Inrättande av metod- och skrivverkstad för de studerande	
Framtiden – efter projektet	
Vad bör förändras, vidareutvecklas?	
Hur säkerställer ni att kunskaper och erfarenheter från projektet lever vidare?	
Vad karakteriserar just det här handledningssystemet jämfört med andra yrkesutbildningar?	

Har ni spritt erfarenheterna från projektet? Har det funnits intresse från andra yrkeshögskolor?	
Något jag borde ha frågat om?	

Faugert & Co Utvärdering AB
Grevgatan 15, 1 tr
114 53 Stockholm
Sweden
T +46 8 55 11 81 07
F +46 8 55 11 81 01
E lars.geschwind@faugert.se
www.technopolis-group.com